

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 9 від «30» 06 2022 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ /
THEORY AND PRACTICE OF PSYCHOLOGICAL
PREPARATION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2022

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: Шевченко В. Є, кандидат психологічних наук, доцент

Програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, протокол № 14 від 15 березня 2021 р.

Рецензенти: С. М. Миронець, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології
Н. Д. Гродиня, канд. психол. наук – заступник директора закладу післядипломної освіти Київської обласної державної адміністрації

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ /
THEORY AND PRACTICE OF PSYCHOLOGICAL
PREPARATION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Теорія і практика психологічної підготовки» призначена для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ДТЕУ галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», освітньої програми «Практична психологія»

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Теорія і практика психологічної підготовки» є формування і розвиток компетенцій у студентів, збереження психічного та професійного здоров'я і поєднання методик, теорії і практики психологічної підготовки в цілісну структуру в контексті майбутньої професійної діяльності і продуктивної діяльності працівників організації.

Завданнями вивчення дисципліни «Теорія і практика психологічної підготовки» є теоретико-методологічна і практична підготовка студентів з оволодіння практичними підходами до розв'язання проблем, пов'язаних з психологічним забезпеченням професійної діяльності. Формування у студентів спрямованості на практичне рішення психологічних завдань, пов'язаних з психологічною підготовкою фахівців та формування в них психологічної готовності до діяльності.

Предметом вивчення дисципліни є особливості психологічної підготовки особистості до професійної діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Знати і розуміти:

- порядок та способи роботи з літературними джерелами;
- знати основні принципи й методи психологічної науки;
- сфери використання психологічних знань у суспільній практиці й види діяльності практичного психолога.

Уміти:

- абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик соціальних систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;

- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у спілкуванні;
- визначати досягнення та ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області професійної діяльності у загальній системі знань;
- здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет, працювати в системі дистанційного навчання університету.

Формування суджень:

- зрозуміло та однозначно доносити власні висновки, а також знань і пояснень, що їх обґрунтовують, фахівцям і споживачам їх професійних послуг відповідно до етичних норм і вимог професійної діяльності;
- застосовувати навички спілкування у професійній діяльності;
- вступати у наукові дискусії, демонструючи як наукові знання, так і власну позицію.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Теорія і практика психологічної підготовки», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

✓ *Психологія (ОС бакалавр, 2018 рік набору)*

<i>Номер в освітній програмі</i>	<i>Зміст компетентності</i>	<i>Номер теми, що розкриває зміст компетентності</i>
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	1-10
ЗК2	Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності	1-10
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога	2-10
ЗК4	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	2-10
ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-10
ЗК6	Здатність бути критичним і самокритичним	1-10
ЗК7	Здатність приймати обґрунтовані рішення	1-10
ЗК8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	1-10
ЗК9	Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді	2, 3, 5, 6, 8
ЗК10	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	5, 6, 7, 8, 9

ЗК11	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	1-10
ЗК12	Знання та розуміння про захищеність життя і діяльності особистості, суспільства і життєвого середовища від небезпечних факторів природного і штучного характеру	1-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
ФК3	Знання основних понять організаційної психології, психології управління, психології торгівлі, економічної психології, конфліктології та інших галузей психології	1, 2, 3, 4
ФК4	Вміння здійснювати психологічну діагностику, консультацію, корекцію, реабілітацію клієнтів і надавати психологічну допомогу працівникам організації	2-10
ФК5	Вміння впроваджувати методи практичної психології в процесі психологічного супроводу освітньо-професійної діяльності	2-10
ФК6	Вміння досліджувати соціально-психологічні явища і впроваджувати методи психологічного забезпечення професійної діяльності в організації	2-10
ФК7	Вміти адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності	2, 3, 4, 5
ФК10	Вміти створювати систему психологічного забезпечення професійної діяльності фахівця	5, 6, 7, 8, 9
ФК11	Вміння систематизувати критерії психодіагностичних обстежень, спрямованих на якість відбору й атестації персоналу на підприємстві, організації	3, 4, 5, 6
ФК12	Здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримуватися норм професійної етики	1-10
ФК14	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-10
ФК15	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту	4, 5, 6, 8, 9, 10
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПРН1	Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	1-10

ПРН2	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	1-10
ПРН3	Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ	1, 2, 3, 4, 6
ПРН4	Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій	1-10
ПРН5	Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки	1-10
ПРН6	Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги	3, 4, 5, 8, 9
ПРН7	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження	1, 2, 3, 5, 6
ПРН8	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки	1-10
ПРН9	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень	1-10
ПРН10	Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання	3, 4, 5, 6, 8, 9
ПРН11	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	1-10
ПРН12	Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних	5, 6, 8, 9, 10

	особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій	
ПРН13	Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту	5, 6, 8, 9, 10
ПРН14	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості	1-10
ПРН15	Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань	2-10
ПРН16	Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку	1-10
ПРН17	Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога	1-10
ПРН18	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям	1-10

✓ *Практична психологія (ОС бакалавр, 2020 рік набору)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	3, 5, 7-10
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	2-10
ЗК5	Здатність бути критичним і самокритичним	1-10
ЗК9	Здатність працювати в команді	4-9
ЗК10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	1-10
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та	1, 2

	розвитку психічних явищ	
СК4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел	2, 4, 6, 8, 10
СК9	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту	1, 2
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР1	Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання	4-9
ПР4	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел	1-10
ПР6	Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження	4, 5, 6, 7, 8, 9
ПР8	Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців	2-10
ПР10	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника	3-10
ПР13	Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності	4-8
ПР17	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності	1-10

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Історико-теоретичні засади психологічної підготовки особистості.

Психологічна підготовка і її місце в системі професійної підготовки психологів. Цілі і завдання психологічної підготовки. Мета і завдання психологічної підготовки. Система основних методів психологічної підготовки. Принципи психологічної підготовки. Рівні психологічної готовності особистості. Вимоги, напрями та принципи психологічної підготовки особистості. Аналіз системи психологічної підготовки фахівців країн Західної Європи.

Розгляд теоретичних та практичних результатів досліджень А. Лазауруса, С. Фолкмана, М. Еріксона, Б.Ф. Ломова, О.Р. Малхазова, В.Л. Марищука, В.Д. Небиліцина, К.К. Платонова, Г.В. Суходольського, В.А. Бодрова,

К.М. Гуревича, Г.М. Зараковського, Є.О. Клімова, А.Г. Маклакова, Караяни А.Г., М.І. Дьяченка, Л.О. Кандибовича, П.А. Корчемного, О.В. Тимченка В.С. Компанця, М.С. Корольчука, О.Д. Сафіна, В.С. Сідака та інших авторів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3, 4, 5.

Додатковий: 1, 2, 3, 5.

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3.

Тема 2. Види психологічної підготовки

Загальна психологічна підготовка. Спеціальна (фахова) психологічна підготовка. Цільова психологічна підготовка. Програмуюча психологічна підготовка. Особистісна психологічна підготовка. Природна (інстинктивна) психологічна підготовка. Корекційна психологічна підготовка. Рекреаційна (відновлююча) психологічна підготовка. Адаптаційна психологічна підготовка. Регуляційна психологічна підготовка. Інтелектуально-аналітична психологічна підготовка. Відмінність психологічної підготовки від інших форм психологічного тренінгу.

Аналіз системи психологічної підготовки фахівців країн Західної Європи. Розгляд програм психологічної підготовки типу “SIT” (stress inoculation training), “програм раціональної поведінки”, що будуються на принципах когнітивно-поведінкового підходу до управління стресами.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 5

Додатковий: 1, 2, 3, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3.

Тема 3. Методи і прийоми психологічної підготовки особистості до дій в професійних ситуаціях

Методи управління психічним станом особистості при діях в різного роду ситуаціях. Методи психологічної дії на особистість. Психологічна підготовленість. Зміна поточного стану особистості при веденні робіт в умовах ризику, небезпеки для життя, невизначеності, ліміту часу, тривалих і інтенсивних фізичних навантажень, гострих емоційних дій (робота з пораненими, загиблими). Синдром емоційного вигорання. Методи відновлення. Відпочинок. Корекція. Профілактичні заходи: активна м'язова релаксація, аутогенне тренування, активний відпочинок, функціональний спокій, музичне кондиціонування. Основи відновлення працездатності.

Моделювання процесу психологічної підготовки студентів на основі акмеологічного підходу. Багаторівнева модель психологічної підготовки особистості. Модель особистісно-орієнтованої психологічної підготовки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4, 5

Додатковий: 1, 2, 3

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 4. Професійні стандарти діяльності практичного психолога. Складові педагогічної майстерності практичного психолога

Потреба унормування професійної діяльності практичного психолога у відповідності до міжнародних практик. Розробка процедури підготовки та сертифікації діяльності психолога у Європейському співтоваристві. Сертифікат ЄвроПсі. Професійні стандарти як основа системи сертифікації послуг, методів і фахівців. Основні вимоги для отримання статусу сертифікованого психолога. Стан інституалізації вітчизняної галузі практичної психології. Концептуальна структурна модель професійних стандартів діяльності фахівців у галузі практичної психології.

Професіоналізм, професійна компетентність та професійна майстерність як визначники та складники змісту професійного становлення фахівця. Професійно важливі якості психолога. Характеристики психолога-консультанта гуманістично-центрованого напрямку за К. Роджерсом, Р. Меєм. Особистісний, теоретичний та практичний компоненти високого рівня розвитку як складові концептуальної моделі особистісно-професійної готовності психолога-практика. Стадії професіоналізації особистості та рівні педагогічної майстерності за Є.О. Клімовим, А.К. Марковою. Стратегії досягнення вершин професіоналізму. Саморозвиток працівника психологічної служби системи освіти.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 5.

Додатковий: 1, 3, 4, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 5. Специфіка психологічної підготовки практичних психологів

Мета і завдання, етапи психологічної підготовки практичних психологів. Специфіка психологічної підготовки практичного психолога. Етапи психологічної підготовки фахівців психологічного профілю: формування і розвиток професійно значущих якостей фахівця; формування готовності до самостійного здійснення професійної діяльності в якості спеціаліста; формування психологічної стійкості до роботи в емоційно-кризових умовах.

Особливості психологічної підготовки фахівців до професійної підготовки. Формування психологічної готовності до дій в різного роду ситуаціях. Психологічна підготовка до безконфліктного спілкування, протистоянню негативному впливу. Особливості психічних станів фахівців.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4, 5

Додатковий: 1, 2, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 4, 5

Додатковий: 1, 2, 3, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 6. Актуалізація та розвиток особистісного та професійного ресурсу

Поняття ресурсу особистості та адаптаційного ресурсу у психології. Класифікація ресурсів. Моделі ресурсів С. Хобфолла; А. Хаммера і М. Цайндер, ін. авторів. Компоненти особистісного ресурсу. Властивості ресурсів. Модель «сили ресурсів» Р. Бауместейстера, Б. Шмейчеля і К. Вогс. Виснаження, здатність до відновлення та відновлюваність ресурсів. Діагностичний інструментарій для виявлення характеристик аспектів особистісного реагування, ресурсів та якості життя. Формула використання ресурсів для досягнення успіху. Прийоми та методи роботи з особистісним та професійним ресурсом.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 5

Додатковий: 1, 2, 3, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 7. Прийоми відновлення функціонального стану на робочому місці

Методи і прийоми відновлення функціонального стану групи фахівців: самонавіяння і візуалізація; значення дихання. Види дихання. Дихальна гімнастика; нервово-м'язова релаксація; ідеомоторне тренування; психогімнастика; вплив на біологічно активні точки (БАТ); формування “ключів доступу” до бажаних станів; транс та самогіпноз як спосіб саморегуляції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4, 5

Додатковий: 2, 3, 4, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 8. Сучасні методи узагальнення, презентації та популяризації професійного досвіду

Моделювання шляху професійного розвитку. Творча професійна діяльність. Продукти професійної діяльності. Передовий професійний досвід. Феномен новаторства. Роль методичних служб у роботі з авторами та продуктами професійного досвіду. Академічна етика та добросесність. Право інтелектуальної власності в Україні. Визначення власних ресурсів професійного досвіду. Вимоги до змісту та оформлення творчої роботи. Підготовка статей,

наукових доповідей, презентацій, професійних кейсів. Проведення воркшопів, майстерень, тренінгів, професійних студій та шкіл тощо.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4, 5

Додатковий: 2, 3, 4, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 9. Форми професійної активності психолога у фаховій спільноті

Мережа суб'єктів професійної активності у галузі психології і психотерапії. Діяльність методичних об'єднань фахівців психологічної служби. Громадські об'єднання та громадські формування у створенні та забезпеченні дотримання стандартів діяльності у галузі практичної психології та психотерапії. Проектний менеджмент як спосіб створення і підтримання стандартів навчання та діяльності фахової спільноти. Реалізація стандартів ЄвроПсі (теоретичної, практичної, особистісної складових) та навчання упродовж життя. Просвітницькі, навчальні, інтервізійні, супервізійні, розвивальні, дозвілєві заходи, програми, проекти, марафони. Групи особистісного досвіду. Інтернет-активність професійного співтовариства.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4, 5

Додатковий: 1, 4, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

Тема 10. Підвищення фахової кваліфікації практичних психологів

Професійний розвиток фахівця психологічної служби. Планування кар'єри. Саморозвиток фахівця. Професійне вдосконалення консультанта.

Сучасні підходи до міжкурсової підготовки – складової підвищення кваліфікації фахівців психологічної служби. Сутність та зміст міжкурсової підготовки. Форми і методи міжкурсової підготовки.

Ресурси підвищення кваліфікації. Аналіз сучасного ринку тренінгів для працівників психологічної служби в Україні. Форми і методи підвищення кваліфікації фахівців психологічної служби: зарубіжний досвід

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 4, 5

Додатковий: 4, 5

Інтернет - ресурси: 1, 2, 3

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний:

1. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Психологія: вступ до спеціальності: Навч. посібник. [Електронні дані]. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 288 с.

2. *Практична психологія : навч. посіб. / М.С. Крольчука, В.М. Крольчук, Г.М. Ржевський та ін.. - К. : Київ. нац. торг.-екон. Ун-т, 2014. - 728с.*

3. *Крольчук М. С., Крайнюк, В. М. Марченко, В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2015. - 320с.*

4. Панок В. Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку : Монографія / В. Г. Панок. – Чернівці : Технодрук, 2010. – 486 с.

5. Профілактична робота в практичній психології: навчально-методичний комплекс дисципліни / Н.І. Бігун. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. – 96 с.

Додатковий:

1. Артеменко Т. Про професійну підтримку у психологічній спільноті // Педагогічний вісник. – 2015. – №3. – С. 99-100.

2. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: [навчальний посібник] / Васьківська С. В. – К. : Четверта хвиля, 2004. – 256 с.

3. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. / Упоряд. В.Г. Панок, І.І. Цушко, А.Г. Обухівська. – К.: Шк. світ, 2008. – 256 с.

4. Легка Л.М., Семенча Л.Г. Організація діяльності психологічних служб: Навчальний посібник. - Львів: "Новий Світ-2000", 2012. - 372 с.
Практична психологія в економіці та бізнесі: Навчальний посібник / О. В. Данчева, Ю. М. Швалб ; ред. В. П. Недашківський. – К. : Лібра, 1998. – 270 с.

5. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК/ авт.кол. за ред. Панка В.Г., Гаркавенко З.О. - Електрон. дані. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013.

Інтернет – ресурси:

1. <http://eprints.kname.edu.ua>

2. <http://www.psylib.org.ua>

3. <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm> - Електронна бібліотека Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. <http://ispp.org.ua/biblioteka.htm>

* *Курсивом виділено джерела, які знаходяться в бібліотеці ДТЕУ*